

5. Костенко Л. Я повертаюсь. Я вже не буду стоять осторонь // Український тиждень. 2010. 25.12. С.3.
6. Краснова Л. Грані поетичної майстерності Ліни Костенко // Слово і час. 1995. №7. С. 45–53.
7. Куцевол О.М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія): навчальний посібник. К. : Освіта України. 2009. 464 с.
8. Макаров А. Історія – сестра поезії // Українська мова і література в школі. 1980. №10. С. 25.
9. Харкун В. Мистецтво розуміти поезію: спроба аналізу віршів Ліни Костенко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях. 2000. №2. С. 82–87.
10. Тарнашинська Л. Час у творчості Ліни Костенко як темпоральний код структури людського досвіду // Слово і Час. 2005. №6. С. 42–52.

Кротова О.Ю.

студентка магістрантури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ГУМОРИСТИЧНО-СТВЕРДЖУВАЛЬНИЙ ПАФОС ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ С. ОЛІЙНИКА

***Анотація.** У науковому дослідженні представлений гумористично-стверджувальний пафос художніх творів С. Олійника. Акцентовано увагу на тому, що лірика С. Олійника, істотно доповнюючи наше уявлення про художню творчість поета, надає їй осяжнішого звучання і ще помітніше виявляє його здобутки в сатирико-гумористичній поезії.*

***Ключові слова:** гумор, сатира, пафос, сатирико-гумористична поезія, гумореска.*

Серед відомих поетів-гумористів ХХ століття титул майстра сміху належить українському митцю С. Олійникові. Письменник завжди був улюбленцем публіки, його творами захоплювалися та насолоджувалися. Його праці були сповнені життєвості, актуальності, ідейності та художності. Вірші С. Олійника сповнені жагою до життя, войовничістю, наступальністю, нерідко з викриттям негативних вад людини. С. Олійник відносився до тієї творчої інтелігенції, яка робила вагомий внесок у загальнопартійну, загальнонародну справу будівництва справжнього суспільства.

Творчістю письменника завжди цікавилось багато критиків та літературознавців. Зокрема, це Апухтіна В., Борщуків В., Бочаров А., Галич О., Гінзбург Л., Дворецька Ю., Кульова В., Олійник Л., Шамота М., Шаповал І. та ін.

Розвиваючись на ґрунті народного життя, творчість письменника швидко поширювалася і здобувала свою головну мету. У своїх творах С. Олійник писав зокрема на близькі та злободенні народіві теми [1, с. 29]. Мова його витворів мотивуюча, проста і зрозуміла. Слово автора сповнене пафосу і дидактичності, воно здатне викривати осуд і загострювати почуття [8, с. 2].

Уже з виходом перших збірок С. Олійника, стало зрозумілим, що лірика митця яскраво виокремлює його здобутки на ниві сатирико-гумористичної поезії. Багатьом творам, наприклад, як «Наші знайомі», «Мої земляки», притаманний гумористично-стверджувальний пафос. Герої віршів поета – прості люди: учасник двох війн дід Юхим, воїн і хлібороб Іван Коляда, кмітливий і мудрий оповідач

У гуморесках «Дипломант», «Леді Мельник і Настя», «Десант» вимальовуються образи радянських людей, у житті яких велику роль грають полемічні дії з представниками буржуазного способу життя [6, с. 23].

У одній із відомих гуморесок С. Олійника «Леді Мельник Настя» на долю ланкової Мельник Насті випадає тяжкий поєдинок з «чужими посланцями», що постають перед нею приятелями-візитерами. У сюжеті наявна психологічна колізія конфлікту: до українського села прибули два буржуазні журналісти з метою «нанести» візит Мельник Насті. У панів уже сформовані власні стереотипи щодо колгоспного села і його людей. Цей візит їм потрібен для того, щоб знайти хоча якісь деталі, виграшні для піднесення тих стереотипних вигадок про село і його трудівників [4, с. 98].

У цій гуморесці можна прослідкувати авторську зацікавленість у розкритті психіки головних персонажів, їх характерів. Головні герої ланкова Мельник Настя, голова колгоспу Гук та їхні земляки – люди високої гідності, справжні патріоти, люди праці.

Людина зі світлим розумом, голова колгоспу Гук одразу ж зрозумів справжні наміри візитерів: «Що цікавило б панів?.. Люди?.. Відбудов чи хотіли б, може, знать план посіву ярих? Ні, не це їх цікавить» [4, с. 112]. Гук, готуючи зустріч з ланковою, водночас обережно показує буржуазним посланцям село: «Ось ми, – каже, – підняли із руїн комору. Ось вам вулиця нова. Далі – клуб і школа. За селом – сади, поля. Йде сівба довкола... – Мовчки дивиться один на будівлі, хати. Не націлює другий фотоапарати...» [4, с. 112].

Про приїзд зарубіжного гостя розповідає і вірш С. Олійника «Дипломат», у якому військова термінологія переводиться у побутово-буденне мовлення [2, с. 8].

У своїй творчості С. Олійник уславлює людину, прославляє її, як представника народу-переможця. Він вважає, що людина має право зневажливо ставитись до буржуазного способу життя, яких принижував людей, оскільки народ вистраждав багато війн, пролив багато крові, пережив багато трагедій [11, с. 240].

Оповідач гуморесок С. Олійника – людина з народу, людина зі своїм власним «я». Саме такий повістяр міг передавати мудрість мільйонів трудівників, їх уміння володіти жартом з народною іронією і сарказмом. Мова головних героїв розмаїта фразеологічними зворотами, прислів'ями, народними протиріччями. Про великі зміни в свідомості працюючих людей та зміни у житті в цілому розповідає «Оповідання галичанки». Розмовна мова оповідання дуже жива, сповнена фразеологізмами, жартівливими репліками-характеристиками [5, с. 167].

У повоєнні роки С. Олійник у гумористиці, ліриці та сатирі події та обставини досягаються в широких часових вимірах. Цей аспект відчувається у творах, дія яких відбувається у теперішньому і минулому часах, де співвідноситься сьогоденне і вчорашнє. Однак, такі гумористичні твори не є сатиричними, оскільки в них вкладено елементи автобіографізму та реалістично зображено персонажів твору [9, с. 134].

Так, наприклад, у «Дипломаті» та «Оповіданнях галичанки» звертання до минулого відчувається у діях, мовленні, настроях персонажів. Окрім цього, автор не рідко поміщає головного персонажа в ситуацію, у якій зіставляються сучасні явища чи риси життя, що уже відійшли у минуле [5, с. 126].

У гумористичній усмішці «Поважна притча» розповідається про авторових сучасників. Увага в ній зосереджується не на детальному розкритті характерів чи праці позитивних персонажів, а у показі нового колгоспного села, зовсім не співвідносного з патріархальним сільським буттям [5, с. 183].

Комізм ситуації полягає в моментальному уподібненні літературних образів Возного і сучасника-тракториста. Вони мають багато відмінностей. У своєрідному лірико-гумористичному слові представляються привабливі суспільні й індивідуальні риси працюючої людини. Ще одна особливість, притаманна багатьом творам С. Олійника – монологічно-портретні характеристики. Ця форма передає мовлення героя, що дозволяє авторові щедро використовувати надбання народної творчості [10].

Герої гумористичних творів С. Олійника були народжені дійсністю – вони віддані справі, морально й духовно красиві радянські люди. Персонажі творів митця здатні підіймати з руїн народне господарство, дбайливо плекати своє виробництво, з повагою відноситись один до одного. Форми і засоби гумору, які використовує С. Олійник, здатні возвеличувати людину.

У післявоєнні роки письменник почав звертатися до дещо інших форм і засобів зображення. Так, у 50-х роках друком вийшли твори «Я в пошані у людей», «На зльоті», «Заява Петра Гайдебури», «Зі щирим серцем, а про декого з перцем», «Лист дівчини!», «Оповідання колишньої секретарші», «Який Сава – така й слава» та ін.

У гумористичних віршах С. Олійника можна спостерігати яскраві, колоритні свідчення про людину, як про неповторну особистість. До таких віршів належать «Таке моє слово!», «Дипломат», «Леді Мельник Настя» [6, с. 167].

Гумористична усмішка в творчості С. Олійника завжди була і формою і засобом поетизування світлих сторін тогочасної дійсності, відкриття й уславлення характерів, духовного світу, суспільного діяння героїв-сучасників. У цьому переконують його твори «Красота на висоті», «Слово швейцара дяді Макара» (зб. «Карася середняк», 1961); «Микола», «Космічна усмішка», «Розповідь ланкової» (зб. «Добрий день вав добрі люди», 1966); «Україна косить хліб» (зб. «З житейського поля», 1973).

Авторова гумореска була наповнена комічними колізіями, мала тонко розроблений сюжет. Твори С. Олійника усією поетичною атмосферою мовлення нагадують невеличкі смішні віршовані повісті й оповідання, які захоплювали читачів у перші повоєнні роки. У них є полемічний приціл та етична вимогливість до оточення. Віднесення ж сатиричних віршів до спроб С. Олійника художнього осягнення нового пояснюється тим, що такі злободенні мотиви і сьогодні є актуальними та цікавими для сучасного читача.

Література

1. Дворецька Ю. Степан Олійник: «Сатирик рівень хліборобу» // Вивчаємо українську мову та літературу. 2013. №11. С. 29–31.
2. Кульова В. «Нас веде дорога пам'яті...»: виповнилося 100 років від дня народження Степана Івановича Олійника // Урядовий кур'єр. 2008. 3 квіт. С. 8–9.
3. Олійник С. З житейського поля: гумор і сатира. К. : Рад. письменник, 1973. 147 с.
4. Олійник С. Здоровше з гумором живеться. К. : Дніпро, 1972. 363 с.
5. Олійник С. Вибрані твори: гумор, сатира, лірика / упоряд., ред. та автор вступ. слова Б.І. Сушинський. Одеса : Астропринт, 2018. 566 с.
6. Сушинський Б. Степан Олійник: поет на тлі епохи. К. : Наука, 2004. 239 с.
7. Татяненко А. Дорога до усмішок // Голопристанський вісник. 2002. 8 травня. С. 4.

8. Шаповал І. В ім'я добра: до 100-річчя від дня народження Степана Олійника // Культура і життя. 2008. 23 квітня. (№ 18). С. 2.

9. Шарова Т. Категорія пам'яті в мемуарних творах Василя Бондаря // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія : Літературознавство. 2010. Вип. 1(2). С. 134–140.

10. Шарова Т.М. Жіноча проза: теоретичні засади визначення та класифікація // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Карабіна. №745. Серія «Філологія». Вип. 49. Харків, 2006. 214 с.

11. Шарова Т.М. Реалістичне відтворення життєвої правди у творах І. Маслова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / укладачі: І.В. Ковальчук, Л.М. Коцюк, С.В. Новоселецька. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 59. 2015. С. 239–241.

Кузьменко В.О.

студентка IV курсу

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

МОТИВИ ГУМАННОСТІ В МАЛІЙ ПРОЗІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

***Анотація.** У статті акцентовано увагу на художній творчості Григора Тютюнника. Наголошено на тому, що усі твори письменника просочені ідеями гуманізму, саме тому митець і досі залишається улюбленим автором для багатьох читачів. У новелах Григир Тютюнник звертається до тем, які хвилюють людей і сьогодні. Здебільшого, це теми милосердя, доброти, чистої людської душі, справжньої любові. Однак, окремо по собі такі теми не існують в полі зору письменника. Неодноразово Григир Тютюнник наголошував на чистих почуттях, які слід розкривати, показувати оточуючим.*

***Ключові слова:** гуманність, творча філософія, феномен, основи буття, добро і милосердя, чисте кохання.*